

Rävbacken

80.aug.8680

Vi samlades vid Västeråkers kyrka från 1300-talet, där ståthållare från Wiks slott ligger begravd. Djuren betade först på utmarkerna, utanför gärdesgårdarna. Senare på året betade de på inägobackarna som denna backe bakom kyrkan.

Vi gick förbi en åker med insådd käringtand, vallvarianten, som är mer högväxt och sprider sig. Blåusern (införd från Sydamerika, alfa-alfa), korsar sig med inhemska gullusern. Vid Emils familjs hus tittade vi på nonnea, ett ovanligt strävbladigt ogräs.

Vi hittade ängsvädd och korskovall i backen bakom huset. Korskovall har ett fetthaltigt bihang som myrorna gillar och därmed sprids fröna. Den är rödlistad och har sin nordgräns ungefär vid Uppland. Där fanns även ängsskallra som är en halvparasit på gräs. Detta område slås sist. Sören berättade att han har samlat frön av ängsskallra och sått in på blottad ängsmark och det har gått bra. Emils råd är att ta fröna ute och sprida direkt där man vill ha dem. Krångla inte till det med kuvert att spara inne. Vissa frön kan dö av det, andra behöver en köldperiod t ex. Rådet är att ta 20% av fröna från ca 50 plantor, fast det orkar de flesta inte.

Vi gick igenom ett icke restaurerat område, som Rävbacken såg ut innan. Gammal åkermark (fornåker) med ett dike och uppväxta tallar och granar. Backtimjan, ängsskära och alm i utkanten av området vittnar om att det varit ängsmark. Granarna dör p g a rotticka, vilket gör att de sväller upp i basen. De är kanske även påverkade av granbarkborre. Grunden till båda är ett var varmare klimat.

Det traditionella jordbruket levde kvar längre i Uppland än t ex i Dalarna p g a att bönderna här inte var så snabba på att börja använda plogar som vänder jorden. "Ängen är åkerns moder". Ängens vinterfoder avgör hur många kor man kan ha. Gödselmängden avgör hur mycket åker man kan ha. Laga skiftet bröt sönder byarna i mångt och mycket. Att skapa kartor och dela upp marken startade säkert tänket som lett till dagens diskussioner om äganderätt. Använd marken till det den är bäst på, inte utifrån kartgränser och ägande!

Vi stannade till på en hög av s k skärvsten (eldad och skör efter matlagning) från bronsåldern. Simons backe. Här fanns många arter som buskviol (kalkgräsmark), backskärvfrö, gulmåra, gullvivor, getväppling, solvända, svartkämpar (får geléartad hinna i kons mage), rödkämpar, prästkrage, liten blåklocka, rölleka, backklöver, backtimjan, johannesört färgar rött (Johannes blod), ängsvädd, knägräs, eldsnabbvinge, storfläckig pärlemorfjäril, svingelgräsfjäril, småborre, gaffelbräken, hällebräken, axveronika och harklöver. Här var det helt igenväxt med slån till för 20 år sedan. Vi beundrade Ericas odlingar och utsikten mot Rävbacken.

Rävbacken. Emil tycker det är härligt med ekosystem där människor och deras betesdjur är involverade. På 60-talet var många här självförsörjande, nu nästan ingen i Sverige. Arbetet med restaureringen startade i februari 2013. Då började de fälla granar som gjort backen tät och mörk. Första granen fälldes av Erica som nyss tagit motorsågskort då. Det är ett fint kapitel i boken.

Backen är omgiven av åkermark. Träda betydde bete sent på säsongen. Vartannat år var det tidigt bete och vartannat sent bete så att örterna hann sätta frön. Lövskörden slutade på 1600-talet. Kor och hästar betar, men inte hästar just nu p g a en parasit. Vi såg en järnåldersgrav, en rullstensås och skymtade Mälaren en bit bort under fikaten.

Lage har kollat näringsinnehållet på sitt hö i början av augusti och det var väldigt högt. Tidigare sparades ängshö till sjuka djur. Även tjusarhö nämndes....

Vi fick klappa på korna. Emil och Ericas ko och stut heter Ester och Viktor, men Svea var mest kelig. Fjällkor mjölkar 10-15 liter/dygn, Holstein 50 liter/dygn. Uroxar har förvandlats till mjölkmaskiner!

Vi såg rosenticka och ullticka på nyavverkad gran i en hög. Inte så krångligt, de växer där det finns substrat helt enkelt. Sippeskål är en svamp som växer på vitsippa. Det har varit en väldigt torr sommar och nu hoppas de på regn så att ängssvamparna tittar upp.

Lindor, i sin linda, när man börjar om. De satte upp sex starholkar och efter två veckor var fyra bebodda. 12 backsippor från början, nu 67 st på 12 år. Backsipporna, som var det som gjorde att ägarna till Nylunda gård köpte marken, kan leva i 200 år. Här finns även solvända, gullklöver (rödlistad), lärkfalk och en kraftig vit fingersvamp utan svenskt namn t ex. På denna aldrig plöjda mark finns även scharlakansvaxskivling, månårsbräken, ängsskallra m.m. Det är viktigt med vanliga arter också, men i stor mängd. Det talas det för lite om. Det är inte artlistans längd som är det viktiga.

Tillbaka vid bostadshuset vätskade vi upp oss och köpte boken "Rävbacken" som är mycket läsvärd och hoppingivande 😊

/Lillian